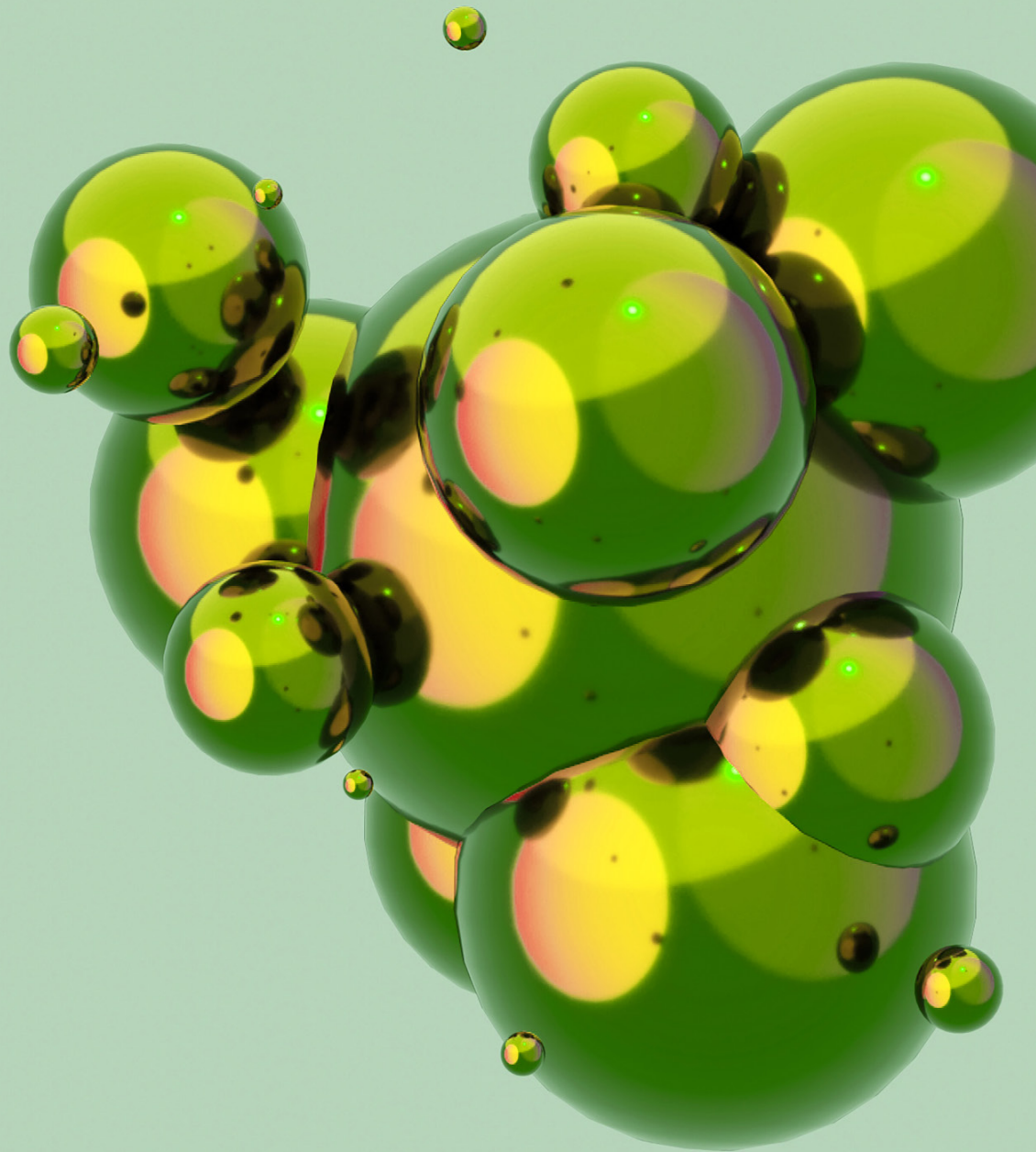

UNIVERSITETET
I OSLO

14.10.2022

Rapport Bærekraft – Forskning

Det utdanningsvitenskapelige fakultet

Strategi for bærekraft ved UV – forskning

Innhold

Om arbeidet	2
Bakgrunn og mandat	2
Arbeidsmåter og datagrunnlag	3
Kunnskapsgrunnlag og innsikter	4
Eksisterende forskningsområder og tema ved UV knyttet til bærekraft.	4
Hvordan bidrar UV-forskning til et mer bærekraftig samfunn?	6
Hvilke hindringer og/eller begrensninger kan utdanningsforskere møte i forskning og innovasjon relatert til bærekraft?	8
Uklarhet i forståelsen av bærekraftbegrepet i utdanningsvitenskapelig sammenheng	8
Behov og strukturelle hindringer for tverrfaglig samarbeid og kompetanseutvikling	9
Hindringer i samfunnet og i akademia: Politiske og økonomiske holdninger og verdier.....	9
Hindringer i forskningsfeltet	11
Eksterne aktørers blikk på utdanningsvitenskapens rolle i bærekraft og samarbeid om bærekraftig utvikling	11
Publikasjoner og forskningsprosjekter knyttet til bærekraft ved UV	12
Publikasjoner.....	12
Forskningsprosjekter	13
Finansieringsmuligheter	13
Bærekraft i forskerutdanningen ved UV.....	14
Drøfting og tiltak	15
Drøfting	15
Stort, men kun delvis realisert potensiale.....	15
Strukturelle barrierer og behov.....	16
Mulige tiltak	17
Vedlegg A	19
Vedlegg B	26
Vedlegg C	29
Vedlegg D	33

Om arbeidet

Bakgrunn og mandat

Internasjonale rapporter viser at kloden og dens befolkning står i en prekær situasjon når det gjelder helse, utdanning, klima, energi, natur og mat. Dette krever umiddelbar handling for bærekraft i alle samfunnets sektorer (UNEP, 2021)¹. I tråd med UiOs 2030-strategi² og UVs egen 2030-strategi³, tok UV-fakultetets dekanat i 2021 initiativ til å utvikle sin egen strategi for bærekraft. Strategien har som mål å legge til rette for innovasjon i UVs virksomhet — i forskning, utdanning og i UV som organisasjon — slik at fakultetet blir en innovativ kraft i samfunnsomstilling og i menneskers liv mot en mer bærekraftig fremtid. Høsten 2021 satte dekanatet ned tre arbeidsgrupper i de tre virksomhetsområdene forskning, utdanning og organisasjon.

Denne rapporten presenterer funn og forslag fra arbeidsgruppen for forskning. Medvirkende i arbeidsgruppen er professorene Alfredo Jornet Gil (leder av arbeidsgruppen, ILS), Palmyre Pierroux (IPED) og Björn Lyxell (ISP), forsker Ole Smørddal (IPED), masterstudent George Sekkelsten (ILS) og rådgiverne Erlend Haavardsholm (UV) og Monica Bjermeland (UV). Gruppen har dermed representasjon fra tre av fakultets enheter, med både vitenskapelige og administrative ansatte og studenter.

Arbeidsgruppen fikk som mandat å

- identifisere eksisterende forskningsområder og tema ved UV knyttet til bærekraft
- identifisere områder for videre utvikling innen
 - konkrete forskningstema
 - metoder
 - tverrfaglighet
 - innovasjon
- utvikle strategier og praktiske løsninger for å stimulere til samtale og samarbeid mellom forskere, forskningsprosjekter og forskergrupper, også med tanke på eksterne utlysninger knyttet til blant annet Forskningsrådet og Horisont Europa⁴.
- foreslå tiltak som styrker samarbeid med eksterne aktører, globalt og lokalt, og med praksisfeltene
- vurdere tiltak inn mot ph.d.-utdanningen som styrker bærekraftperspektiver i forskerutdanningen

I likhet med den overordnede strategien, har også arbeidsgruppen for forskning lagt til grunn et bredt bærekraftbegrep, en forståelse som ser på «bærekraft» som en sammensatt problemstilling med relevans for flere utdanningsvitenskapelige forskningsfelt. Bærekraft er et ord de fleste forbinder med klima, natur, dyreliv, mat og energi. Bærekraft handler også om i hvilken grad menneskene som lever på kloden kan bruke seg selv på en meningsfull måte og leve et godt liv,

¹ UNEP (2021). Making Peace with Nature: A scientific blueprint to tackle the climate, biodiversity and pollution emergencies. <https://wedocs.unep.org/xmlui/bitstream/handle/20.500.11822/34948/MPN.pdf>

² <https://www.uio.no/om/strategi/strategi-2030/>

³ <https://www.uv.uio.no/om/strategi/uv-strategi-2030.pdf>

⁴ Horizon Europe Strategic Plan 2021-2024

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/research_and_innovation/funding/documents/ec_rtd_horizon-europe-strategic-plan-2021-24.pdf.

For å vurdere tiltak mot ph.d.-utdanningen, ble en kort spørreundersøkelse delt med fakultetets fire forskerutdanningskoordinatorer, se *vedlegg C*.

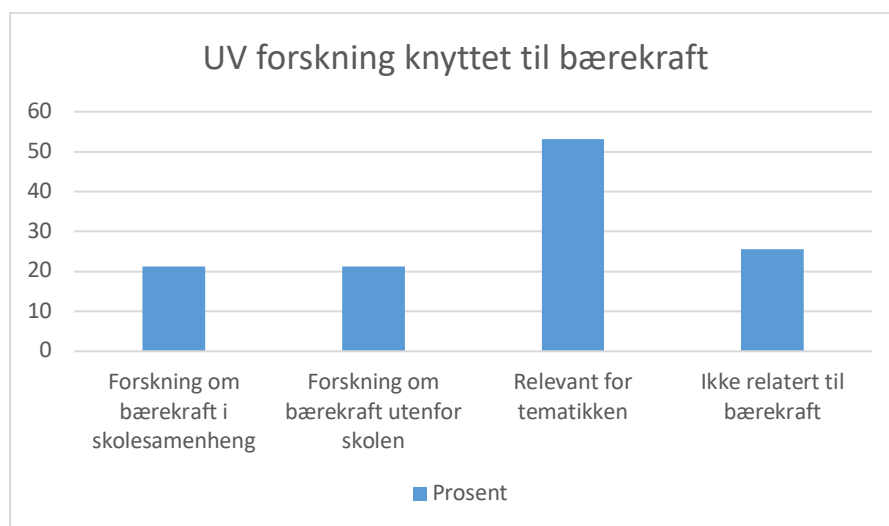
For å vurdere tiltak knyttet til utvikling av forskningsprosjekter, kartla vi relevante interne og eksterne finansieringsmuligheter gjennomført i samarbeid med UVs administrasjon.

Kunnskapsgrunnlag og innsikter

I dette kapittelet presenterer vi innsiktene vi har fått gjennom de ulike undersøkelsene.

Eksisterende forskningsområder og tema ved UV knyttet til bærekraft.

Et gjennomgående funn er at de fleste av forskerne ved UV-fakultetet lett kan se relevansen av egen forskning for bærekrafttema, selv når det de forsker på ikke direkte tar opp spørsmål knyttet til bærekraft. Som figur 2 viser, gjennomfører en betydelig del av respondentene (43%) allerede forskning som direkte kan kobles til tema bærekraft, enten i skolesammenheng (21%) eller i andre sammenhenger utenfor skolen (21%). Interessant nok svarer mesteparten av respondentene (53%) at deres forskning kan være relevant for temaet, også når de ikke direkte forsker på bærekraft. Kun 26% av respondentene rapporterer at deres forskning ikke kan relateres til bærekraft⁷.

Figur 2: Prosent av forskning direkte relatert, indirekte relatert og ikke relatert til bærekraft.

Når det gjelder hvilke forskningstema som er knyttet til bærekraft per i dag, viser undersøkelsen stor variasjon, med en ganske jevn fordeling av prosenter og generelt en ganske bred oppfatning av hva bærekraft handler om. Tabell 1 viser tema respondentene kunne velge fra i spørreundersøkelsen. De mest framtrepende temaene er bærekraftig utvikling som tverrfaglig tema i skolen, handlingskompetanse, medborgerskap, deltakelse og bærekraft, og sosial bærekraft, inkludering. Disse er viktige områder innenfor utdanningsforskning for bærekraft som til sammen tyder også på en bred forståelse blant UV-forskere. Bærekraft oppfattes som et faglig og tverrfaglig begrep som innebærer sosiale og politiske aspekter knyttet til deltakelse, demokrati og inkludering.

Bredden vises også når forskere spesifiserer flere forskningsområder under «annet» med temaer som for eksempel vestlige- og urfolkosmologier, dekolonisering av utdanning, eller bærekraftige

⁷ Sum av prosenter overstiger 100% litt fordi forskere kunne velge flere valg. To forskere rapporterer både forskning som direkte tar opp bærekraft og forskning som ikke tar opp tematikken direkte, men som kan kobles til det.

modeller i rehabilitering. De fleste av disse spesifiserte områdene kan kategoriseres under noen av de temaene i tabellen, med kanskje unntakelse av temaet «anticipation research»—et voksende forskningsfelt som fokuserer på hvordan mennesker ser på og begrepssetter fremtiden gjennom ulike sosiale praksiser.

Forskningstema	Antall	Prosent av forskning knyttet til bærekraft (n=35)
Bærekraftig utvikling som tverrfaglig tema i skolen	12	34%
Bærekraft i fagdidaktiske sammenhenger	5	14%
Agens/handlingskompetanse	12	34%
Samarbeid mellom skole og samfunnet	7	20%
Organisasjonslæring og bærekraft	5	14%
Livslang læring og bærekraft	3	9%
Medborgerskap, deltakelse og bærekraft	11	31%
Livsmestring og bærekraft	2	6%
Sosial bærekraft, inkludering og rettferdighet	11	31%
Innovasjon og grønn omstilling	7	20%
Etiske og normative sider ved bærekraft	6	17%
Danningsspørsmål knyttet til bærekraft	8	23%
Filosofiske spørsmål knyttet til bærekraft	4	11%
Forholdet mellom menneske og natur	4	11%
Annet	8	23%

Tabell 1: Forskningstema knyttet til bærekraft. Uteligger prosenter merket med grått.

Livslang læring og bærekraft, og livsmestring og bærekraft var blant tematikkene som var minst representert. Gitt at både disse temaene har begynt å få oppmerksomhet i utdanningsforskning og bærekraft⁸, og spesielt gitt at folkehelse og livsmestring samt bærekraft og medborgerskap er tverrfaglige tema i skolens læreplaner, tyder disse funnene på et behov for at UV gir disse temaene økt oppmerksomhet.

For å bedre forstå potensialet som ligger i eksisterende forskning ved UV, og for å bedre forstå på hvilke måter bærekraftbegrepet er brukt i utdanningsforskning, kan vi se nærmere på hvilke forsknings temaer UV-forskere ser som relevant til bærekraft, selv om disse ikke nødvendigvis tar opp bærekraft direkte.

Blant forskeres besvarelser (i fri tekst) finner vi eksempler på følgende kategorier:

- *Forskning som relateres til inkludering og sosial bærekraft.* Eksempler er «inkludering i høyere utdanning», arbeid med «språklige og kulturelle minoriteter», eller forskning innenfor «rettigheter, utdanning og tilpassede tiltak for personer med funksjonsnedsettelse»
- *Forskning om tverrfaglig samarbeid.* Eksempler inkluderer «samarbeid i tverrfaglig undervisning» og «tverrprofesjonelt samarbeid i yrkesliv»
- *Forskning i innovasjonsprosesser.* For eksempel «tverrfaglig samarbeidende design i utdanning» og «forskning med eksterne aktører»
- *Forskning om faglige kompetanser og ferdigheter som er nyttige for deltakelse i samfunnet.* Eksempler inkluderer «regneferdighet», «klasseromsforskning i naturfag», og «grasrotsforskning, (citizen science)»
- *Politikk og offentlig sektor.* For eksempel «analyse av diskurser i læreplaner» og «museets mandat som samfunnsaktør og utdanningsinstitusjon»
- *Ledelsesstudier.* For eksempel studier om forskjellige «ledelsestilnærminger»

⁸ Se, for eksempel, Simovska, V., & Mannix-McNamara, P. (Eds.)(2013). Schools for health and sustainability. Theory, research and practice. Dodrecht, NL: Springer.

- *Danning, pedagogisk filosofi og etikk.* For eksempel forskning om «realisering av human kapital og deltagelse i samfunnet», og «spørsmål om mening, etiske holdninger og etiske modeller».

Hvordan bidrar UV-forskning til et mer bærekraftig samfunn?

Uavhengig av om forskningen deres er direkte knyttet, indirekte relatert til eller ikke relatert til bærekraft, spurte vi om og hvordan UV forskere tror at forskningen deres kan utgjøre en forskjell med hensyn til å bidra til bærekraft. Svarene både bekrefter og utvider funnene i delkapittelet om forskningstema.

Flertallet av respondentene kan se og utdype hvordan deres forskning bidrar eller kan bidra til et mer bærekraftig samfunn. Kun 11% av respondentene uttrykte usikkerhet eller tvil til spørsmålet. Vi har delt de resterende svarene inn i tre hovedkategorier og deres respektive underkategorier (se tabell 2).

Hovedkategori	Underkategori	Sitater	Frekvens (i prosent)
Kunnskaper og ferdigheter relevante for samfunnet	<i>Skolefaglige kompetanser og ferdigheter</i>	«Innbyggere som tenker kritisk er bedre egnet til å vurdere informasjon som inneholder numerisk informasjon», «bevisstgjøre på etiske spørsmål i undervisningssammenheng», «elever som er bedre rustet til å forstå og delta i diskurser om klimaendringer»	32%
	<i>Kunnskap og livslanglæring</i>	«forståelse av ikke-akademiske praksiser/samarbeidsformer på bærekraftstemaer», «danning kan gi forutsetninger for å møte og håndtere kriser, deriblant klimakrise»	13%
	Lærerutdanning og profesjonell utvikling i utdanning	«kunnskap om hva som kjennetegner god lærerutdanning ... bidrar til kvaliteten», «bevisstgjøring av lærerstudenters arbeid med bærekraftspørsmål», «oppmuntre lærere til nye metoder»	23%
	Inkludering og rettferdighet	«digitale rehabiliteringstilbud kan bidra til ... mer likeverdig tilbud, inkludering og mangfold», «[skal] være relevant for tema som inkluderende arbeidsliv»	11%
Politiske og institusjonelle rammer og strukturer for kunnskapsutvikling og deling	Skole, utdanningspolitikk, og ledelse	«organisasjonslæring og regional utvikling som balansegang mellom økonomisk vekst og [bærekraft]», «læreplanmessige betingelser for bærekraft»	6%
	Samarbeid, tverrfaglighet og sosial innovasjon	«utvikling av plattformer for sosial innovasjon ... deltagelse og samskaping», «nye nettverksrelasjoner mellom skoler og ulike aktører»	11%
	Teoretisk og metodologisk utvikling	«nytenking av pedagogiske konsepter som økologisk deltakelse», «forskningsmetoder for endring»	6%
	Systemendring og refleksivitet i HU	«vi trenger en radikal epistemologisk og etisk endring i samfunnsvitenskap og humaniora», «hvilken rolle som universitetet som utdannings- og	17%

		<i>forskningsinstitusjon kan, skal, eller bør ha i forhold til klimakrisen»</i>	
Bidrag som minsker utslipp		<i>«Utvikling av digitale løsninger i forskning og utdanningsammenheng bidrar til mindre transport»</i>	4%

Tabell 2: «På hvilke måter, om noen, tror du at din forskning kan bidra til et mer bærekraftig samfunn?». Prosentene viser hvor ofte hver type bidrag ble nevnt, noe som ikke nødvendigvis representerer hvor mye forskning egentlig gjennomføres i hver området per i dag.

Den største hovedkategorien er *bidrag til utvikling av kunnskaper og ferdigheter relevante til bærekraftig utvikling i samfunnet*. Avhengig av i hvilke sammenhenger kompetansene utvikles (i skolen eller utenfor skolesammenheng) har vi identifisert to underkategorier: *Skolefaglige kompetanser og ferdigheter*, og *kunnskap og livslang læring*. Den første handler om faglige og tverrfaglige kompetanser og ferdigheter som fremmes gjennom skoleundervisning og skoleaktivitet, og som til syvende og sist bidrar til forberedelse og opplæring av kritiske borgere med evnen til å ta beslutninger og handle bærekraftig. Flere kunnskaper nevnes som relevant: handlingskraft, kritisk tekning, evne til argumentasjon, kunne gjøre etiske vurderinger, og leseforståelse.

Den andre underkategorien, *kunnskap og livslang læring*, gjelder kompetanser som er relevante for bærekraft (for eksempel grasrotforskning) som utvikles utenfor skolesammenheng (i høyere utdanning, etter- og videreutdanning eller gjennom uformelle læringsarenaer som hjem og museer).

Den tredje underkategorien, *lærerutdanning og profesjonell utvikling i utdanning*, handler om forskning som bidrar til bærekraft gjennom å utforske og belyse faglige kompetanser og ferdigheter som er viktige for undervisning og formidling av kompetanser og ferdigheter som er representert i de to første kategoriene. Også her er det noe overlapp da det ofte forskes både på hvordan og hva læres om bærekraft, og på hvordan det legges til rette for læring.

Den andre hovedkategorien, *kunnskap og livslang læring*, handler om hvordan utdanningsforskning bidrar til bærekraft gjennom å undersøke de politiske og strukturelle betingelsene for å gjøre utdanning for bærekraft mulig. Dette inkluderer hvordan universiteter og museer bidrar til å skape slike rammer. Det innebærer

- forskning om skole- og utdanningspolitikk, og ledelse. Med andre ord forskning om de normative og organisatoriske strukturene som utgjør rammer for hvordan lærere arbeider eller kan arbeide med bærekraft;
- forskning som setter søkelys på og bidrar til samarbeid, tverrfaglighet og sosial innovasjon innad i utdannings- og kultursektoren og dermed utvider de institusjonelle grensene for læring og kompetanseutvikling relatert til bærekraft i samfunnet.
- forskning som fremmer teoretiske og metodologiske grep som bidrar til hvordan temaet tas opp i flere samfunnsarenaer.
- forskningsaktivitet som tar opp og problematiserer systemendring og refleksivitet i høyere utdanning, hvor det rettes fokus mot egen utdanningsvitenskapelig virksomhet ved å drøfte spørsmål om universitetets rolle og ansvar i møte med klimakrisen og bærekraftutfordringer.

Inkludering og rettferdighet er nevnt både som sentralt kunnskapsfelt og som ferdighet, og som noe som forskningen vår knytter til systemer og strukturer. Inkludering og rettferdighet ligger dermed mellom de to første hovedkategoriene i tabell 2. Inkludering er overordnet sett relevant for bærekraft. Dette uttrykkes først og fremst som noe som oppnås gjennom forskning (for eksempel, gjennom forskning som bidrar til at minoriteter og/eller personer med funksjonsnedsetting i større grad deltar i samfunnet), og blir i flere tilfelle relatert til FN's bærekraftsmål om utdanning for alle.

Dette uttrykkes også når inkludering blir forskningsobjektet, som for eksempel forskning om hvordan det arbeides med inkludering i skoleledelsen og forskning om betingelser for inkludering i arbeidslivet.

Til slutt vil vi nevne en mindre, men fortsatt relevant andel av besvarelsene som betrakter mulige bidrag av utdanningsforskning som å bidra til å redusere utslipp, for eksempel gjennom å redusere behov for reiser på grunn av digitalisering av utdanningspraksis. Bidrag som reduserer utslipp er derfor inkludert som den tredje og siste hovedkategori.

Hvilke hindringer og/eller begrensninger kan utdanningsforskere møte i forskning og innovasjon relatert til bærekraft?

Den følgende teksten er en analyse av tendenser avdekket i UV-forskeres svar på spørsmålet "Hvilke hindringer og/eller begrensninger tror du utdanningsforskere kan møte i forskning, innovasjon og utdanning innen bærekraft?". Her kunne også et flertall av respondentene bidra med verdifulle refleksjoner om vanskeligheter i form av praktiske, prinsipielle og strukturelle hindringer. Et mindre, men betydelig tall av respondentene (17%) var usikre, og noen også mente at spørsmålet ikke nødvendigvis er relevant for utdanningsforskere («vi er en utdanningsinstitusjon, ikke miljø eller politikk»).

Uklarhet i forståelsen av bærekraftbegrepet i utdanningsvitenskapelig sammenheng

Et fremtredende tema hos respondentene var uklarhet i forståelsen av bærekraftbegrepet. Flere av de som svarte på undersøkelsen uttrykker usikkerhet om hva bærekraft innebærer, både på et overordnet nivå og på et fagspesifikt nivå. Respondentene påpeker at denne uklarheten også ligger i selve spørreskjemaet, hvor de ikke oppfatter bærekraft som tydelig nok til at de kan besvare skjemaet. En respondent beskriver problemet med begrepsklarhet slik:

Ulike tolkninger av begrepet, og av begrepets plass i utdanningsforskning, kan derfor føre til vanskeligheter med å føre en god dialog. I verste fall kan et uavklart forhold til terminologi resultere i at forskere snakker forbi hverandre, eller at 'bærekraft' bare blir et fyndord man smykker seg med uten at man trenger å legge noe konkret eller forpliktende i det.

Det må understrekes at vedkommende i utgangspunktet har en oppfatning om hva bærekraft er, men er usikker på hvilken definisjon som skal og/eller burde brukes i generell forstand og i egen forskning. Hovedskillet i definisjonsspørsmålet går mellom en snever og en bred definisjon – en respondent beskriver det slik:

Jeg er usikker på hva som menes med bærekraft i denne sammenheng? Er det relatert til FNs bærekraftsmål eller er det mer et fokus på bærekraft i relasjon til klima/miljø? Hvis det er det siste, er det veldig mange av fakultetets forskere fokuset på bærekraft ikke er relevant for. Hvis det er det første, bør det tydelig kommuniseres.

Når det gjelder hvilken vei en slik potensielt overordnet definisjon burde lene, er det noen spenninger i besvarelsene. På den ene siden, ønskes det en avgrenset definisjon som ikke omfatter «alt»:

Jeg tror det aller største problemet er at begrepet blir fullstendig tomt, fordi "alt" handler om bærekraft og ordet brukes helt ukritisk på ulike nivåer ved fakultetet.

På den andre siden, og som forrige sitat allerede påpeker, så er det et flertall av respondentene som synes at en altfor snever definisjon kan være en hindring for utdanningsvitenskap å kunne bidra til bærekraft.

[største hindringen er] At begrepet forstås til å handle mest om natur/miljø

Jeg mener det er viktig at forskning om/på bærekraft fokuserer mer enn på kun 'grønne' problemstillinger (som selvfølgelig er helt vesentlig dog). Men det handler om verdier som solidaritet, inkludering, og vilje/evne til å finne løsninger på tvers av uenigheter. Og her kommer våre hverdagspraksiser inn.

Det å jobbe mot en felles forståelse og definisjon er ikke bare viktig for å få klarhet, men også for å bygge opp et felles språk, begrepsapparat og terminologi i et relativt nytt felt for utdanningsvitenskap.

En hindring kan være at det i utdanningsvitenskapelige miljøer ikke er en tradisjon for å forske på bærekraft, og at forskerne ikke har utviklet noen (eller satt seg inn i) terminologien på feltet.

Dette utsagnet fremmer behov for terminologi, men peker samtidig på behovet for kompetanseutvikling innenfor et fagfelt som er tverrfaglig og som kan tvinge UV-fakultetet til å utvide sine faglige og tverrfaglige grenser. Den tematikken tar vi opp i neste delkapittel.

Behov og strukturelle hindringer for tverrfaglig samarbeid og kompetanseutvikling

Et annet fremtredende tema hos respondentene var både mangelen på og ønsket om arenaer hvor bærekraftbegrepet kunne diskuteres og hvor tverrfaglige samarbeid kunne etableres. Flere respondenter beskriver hvordan fakultetets diskurser har et silopreg og kan hindre samarbeid – en respondent beskriver opplevde begrensninger i forskning/innovasjon/utdanning innen bærekraft slik:

Svakt utviklet kultur/samtalefellesskap og begrepsapparat for å se egen forskning og forskningsinteresser i lys av bærekraftstema. MEDNAT dominans kan bidra til et smalt bærekraftbegrep (HUMSAM som add-on)

En annen respondent peker på «Behov[et] for å søke allianser for å sikre nødvendig tverrfaglig kunnskap (naturvitenskapelig, samfunnsvitenskapelig, filosofisk, pedagogisk, didaktisk)». Her er det en sammenheng mellom behov for tverrfaglig samarbeid, og behov for kompetanseutvikling, som i følge flere respondenter går hånd i hånd når de nevner «det tverrfaglige, og å få kvalifiserte medarbeidere (stipendiater etc.)» i et felt som ikke har mye tradisjon i utdanning som hindring. Det er også en erkjennelse av at bærekraftfeltet er dominert av andre disipliner, inkludert vurderingskomiteer i søknadsprosesser, som gjør at forskere må skaffe seg relevant kompetanse som går utover våre utdanningsvitenskapelige faglige rammer.

Det oppleves en mangel på administrative strukturer for tverrfaglig samarbeid ved fakultetet, eller i hvert fall er de ikke godt kjent, som en informant påpeker:

Studenter, akademikere og ledere har viljen til å samarbeide om tverrfaglige programmer for å møte utfordringene med bærekraft, og administratorer kan godt også, men de administrative strukturene for samarbeid er ikke tydelige.

Flere peker i tillegg på manglende økonomi og rigide strukturer som sentrale hindringer for tverrfaglig samarbeid og mulig begrepsutvikling. En respondent beskriver situasjonen slik:

De viktigste hindringene er av strukturell art og handler om at fagintegrerende perspektiver, nødvendig innenfor et komplekst felt, er vanskelig å gi rom for innenfor gjeldende institusjonelle strukturer.

Hindringer i samfunnet og i akademia: Politiske og økonomiske holdninger og verdier

Utover strukturelle og organisatoriske hindringer for tverrfaglig samarbeid, ser UV-forskere fundamentale og systemiske hindringer i samfunnet og i universitetssektoren, som kan ha

konsekvenser for hvordan og i hvilken grad utdanningsvitenskapelig forskning skal kunne bidra til et mer bærekraftig samfunn.

Flere respondenter uttrykker at konkurrerende økonomiske og politiske interesser kan komme i veien for reell endring i bærekraftig retning. Synspunkter i denne retningen inkluderer generelle kommentarer om at «*møte med politiske realiteter er alltid vanskelig og preget av motsetninger i interesser*», og at «*én ting er å si at [bærekraft] er et satsningsområde (honnørord), mens noe annet er å faktisk prioritere det/anse det som viktig*».

Ofte er kommentarene mer konkrete og peker mot neoliberale tendenser i samfunnet. For eksempel, at «*mål om vekst går foran utvikling mot et mer bærekraftig samfunn*», og — i forbindelse med inkludering som essensielt for bærekraft — at det er «*sterke politiske strømninger i samfunnet som motarbeider innvandreres muligheter for å lykkes*». Disse utsagnene tyder på tvil om den politiske viljen til endring er sterk nok, og for flere er problemet systemisk og berører alle ledd i samfunnet:

Kapitalismen og dens skygger: neoliberalisme, autoritative strukturer, kontroll-logikker, måltanking, effektivisering i alle former, vekst-idealer på alle fronter, og en mangel på helhetstenking. Dette fins på politisk, forskningsteoretisk, kulturelt, ontologisk og stort sett alle plan.

Disse systemiske hindrene finnes også i akademia, og de reflekteres også i holdninger om hva universitetet og forskning skal handle om. En respondent beskriver problemet slik:

Jeg tror at hovedbarrieren kan være tankegangen til enkelte mennesker i akademia om deres funksjon og rolle i utdanningen. Den første barrieren er blant dine egne kolleger innenfor fakultetet, men så er det også tankegangen til evalueringskomiteer, finansieringsorganer osv. som fortsatt kan ha begrensede og begrensende synspunkter på hva som utgjør vitenskapelig virksomhet.

Andre mener at for å få forskningen mer relevant for bærekraft må det skje et dypt perspektivskifte i akademia.

Akademia er ennå ikke klar til å møte konsekvensene av en bærekraftig tilnærming. For eksempel fungerer det etter en nyliberal modell. Nyliberal økonomi er ikke bærekraftig. Bærekraft er ikke «økonomisk bærekraftig» i denne gamle forstanden. Dessuten, for utdanning er mangfold fortsatt et problem, ikke en ressurs. All utdanning går mot standardisering og ansvarlighet, noe som fører til reduksjon av mangfold. Forskning burde lede veien mot et perspektivskifte.

Om forskningen er for smal og effektorientert, er det vanskelig å bidra til refleksivitet.

Problemets politiske og økonomiske natur fører dessuten med seg utfordringer som har å gjøre med en spenning mellom politiske agendaer (bærekraft som politisk mål) og akademisk/vitenskapelig frihet. For noen er det problematisk med politisk styring, som kan gå på bekostning av forskningsbaserte avgjørelser.

Mitt inntrykk er at utdanningsendringer først og fremst er basert på ideologi. Som en konsekvens vet vi ikke hva som fungerer før vi implementerer endringer. Videre klarer vi ikke å evaluere effekten av gjennomførte endringer i utdanningssystemet.

For andre er problemet en altfor snever forståelse av hva akademikere sine ansvar og roller skal være i møte med klimakrisen, som kan gjøre det vanskelig for forskere å velge å bidra til et mer bærekraftig samfunn.

Akademikeren trenger mer spillerom for å være samfunnsengasjert, og for å kunne bidra aktivt der opparbeidet kompetanse krever og tillater det, ikke bare innenfor akademiske kretser, men også i verden. Dagens akademikere kan kjenne på et moralsk ansvar for å være aktivt engasjert i verden, men allikevel velge bort dette moralske ansvaret, rett og slett fordi det anses som bortkastet tid og krefter i

forhold til neste kortvarige arbeidskontrakt, neste forskningsstipend, osv. [det handler om] universitetenes rolle i et virkelig, ekte bærekraftig samfunn.

Hindringer i forskningsfeltet

Videre er det hindringer som relateres til selve forskningsfelt — i hvilken grad bærekraft som tema og som virksomhet tas opp i skolen og utdanningene, som gir mulighet for forskning— og som relaterer til tilgang til data materiale som UV-forskere er opptatt av. Strukturelle, politiske og økonomiske utfordringer tilsvarende de som er identifisert i academia og samfunnet mer generelt spiller seg også i forskningsfeltet, skolen og andre læringskontekster.

Et altfor stort fokus på målbare prestasjoner hos skoleelever og universitetsstudenter, samt en omfattende mangel på engasjement hos disse elevene og studentene, er blant bekymringer som forskere uttrykker i sine besvarelser.

Utover engasjement hos elever og studenter er det også en bekymring for læreres engasjement og hvordan og i hvilken grad skolene støtter lærere som engasjerer seg, altså at det kan være «lite engasjement utover ildsjelene for å lykkes bedre». Videre er det en hindring at de politiske føringer om bærekraft kan bli marginalisert når disse oversettes til undervisningspraksis, og at grunnleggende politiske forståelser av hva som kan være aktuelle bærekraftgrep og -løsninger kan selv være avgrenset.

Det er med andre ord politiske utfordringer knyttet til de "løsninger" som ligger på bordet og som til dels preger forskning på bærekraft. Målene må oversettes og konkretiseres.

Eksterne aktørers blikk på utdanningsvitenskapens rolle i bærekraft og samarbeid om bærekraftig utvikling

Intervjuene våre med relevante eksterne aktører gir et blikk utenfra på utdanningsvitenskapens muligheter til å bidra i bærekraftfeltet, og gjerne i samarbeid med instanser som aktivt jobber med temaet innenfor og utenfor skole- og utdanningssektoren.

På samme måte som UV-forskere flest, ser eksterne aktører bærekraft som et bredt begrep som handler om både naturlige, teknologiske, politiske og systemiske dimensjoner. Utdanningsforskningens relevans er anerkjent, og som en respondent forteller, «*Høyere utdanning er relevant for måloppnåelse for mange av FNs bærekraftsmål, ikke bare mål 4*».

Tre av de fire organisasjonene vi snakket med jobber med å utvikle pedagogiske opplegg og tar dermed rolle som pedagogisk aktør, ofte i skolesammenheng. En av organisasjonene har som mål «å kunne bidra med klimakunnskap til hele utdanningssystemet». To miljøorganisasjoner beskriver sitt samarbeid med skoler, hvor de «*kontaktes ofte av ansatte i skolesystemet som ønsker ideer om hvordan de kan jobbe med klimaspørsmål i undervisningen*».

Alle viser til et økende behov på flere områder i samfunnet for opplæring om temaet bærekraft og spesielt blant lærere. De «*møter ofte lærere som er usikre og har en misforstått oppfatning om at dette er et kontroversielt tema og at de også skal dekke en motvekt til vitenskapen som slår fast at menneskeskapte utslipp bidrar til global oppvarming*». Bærekraft er også et felt som utvider seg raskt, noe som gir utfordringer. Ifølge en av informantene, føler «*mange som underviser seg raskt utdatert*». Videre melder informantene om at skolene de samarbeider med sliter med å jobbe tverrfaglig og ved å bedre integrere⁹.

⁹ <https://www.seas.uio.no/key-findings/>

Det er ikke bare skolen hvor informantene ser et økende behov for kunnskaper og ferdigheter om bærekraft. Spesielt er det mange organisasjoner som mangler erfaring og kunnskap om ledelse i og for bærekraft. Som en informant som også har jobbet i utdanningssektoren beskriver det,

Vi opplever en eksplosiv etterspørsel etter folk og ledere med bærekraftkompetanse. De fleste organisasjoner av en viss størrelse har i dag vedtatt bærekraftstrategier og er i gang med implementering... Samtidig er kapasitet og kompetanse innen bærekraft mangelvare på tvers av sektorer.

Mens de utvikler undervisningsopplegg og andre materialer for å svare på økende kunnskapsbehov, opplever disse aktørene også et behov for å utvikle sin egen pedagogiske kompetanse. I den forbindelse ser de at «utdanningssystemet kan gjøre seg mer relevant ved tettere samarbeid med oss og andre forskningsmiljøer i utvikling av undervisning på området».

Vi ser et stort potensiale i å samarbeide mer med skoler og utdanningsinstitusjoner. Både med å utvikle konkrete forslag til aktiviteter og opplegg, som foredragsholdere og i undervisningssituasjoner og i samarbeidsprosjekter i skolen med organisasjoner og næringsliv.

Publikasjoner og forskningsprosjekter knyttet til bærekraft ved UV

Publikasjoner

Arbeidsgruppen har ikke kartlagt hele UVs publiseringsmønster, men har bedt forskere som svarte på spørreundersøkelsen om å rapportere på publikasjoner som kunne knyttes til bærekrafttema og som har blitt publisert i løpet av de siste fem år.

56 publikasjoner ble meldt inn. Av disse utgjør majoriteten publiserte artikler i internasjonale (n=17) og nordiske (n=6) tidsskrifter, etterfulgt av bokkapitler (n=20). I tillegg ble det meldt syv publiserte konferanseartikler, to avhandlinger, to antologier og to avisinnlegg (tabell 3).

Antologi	2
Avis	2
Artikler (Norden)	6
Artikler (internasjonalt)	17
Bokkapitler	20
Avhandlinger	2
Konferanseartikkel	7
Totalt	56

Tabell 3: Publikasjoner knyttet til bærekraft

Ut fra titler og abstrakt/sammendrag anslår arbeidsgruppen at halvparten av innmeldte bidragene (n=28) ikke tematiserer bærekraft direkte. Dette er i tråd med observasjoner gjort i analysen av forskningstema, hvor flere UV-forskere gjerne anser arbeid de gjør som relevant og knyttet til bærekraft selv når bærekraft ikke tas opp direkte.

Sytten respondenter meldte arbeider, som vil si at 36% av respondentene hadde publisert om bærekraft eller relaterte tema i de siste fem årene. Hvis utvalget avgrenses til de 28 arbeidene som direkte tematiserer bærekraft, er de skrevet av til sammen syv forfattere, som utgjør nokså beskjedne 15% av respondentene. Dette er en mindre andel enn andelen forskere som har

gjennomført forskning som direkte kan knyttes til bærekraft i løpet av de siste fem år (21%; se figur 1).

Disse tallene tyder på et voksende men fortsatt ungt forskningsfelt ved UV, hvor flere forskere som direkte engasjerer seg i temaet ennå ikke har publisert på området. Dette kommer også fram i kommentarer fra respondentene, hvor flere — både stipendiater og faste vitenskapelige ansatte — melder at de for tiden jobber med datainnsamling, analyse, eller prosjektgjennomføring uten at de foreløpig har fått tid til å publisere.

Arbeidene som er undersøkt viser også at de empiriske studiene som er publisert på temaet bærekraft hovedsakelig anvender kvalitative metoder, bare én av studiene bruker kvantitative metoder (teoretisk modellering).

Forskningsprosjekter

Av de 47 som svarte på undersøkelsen, har 20 (42%) søkt om midler/forskningsprosjekter med enten direkte eller indirekte tilknytning til bærekraft som tema de siste fem årene (2016-2022).

Respondentene melder om 19 forskningsprosjekter hvor UV-forskere enten har bidratt til søknadsutforming eller deltatt i prosjektgjennomføring.

Mesteparten av de søkte prosjektene er tildelt midler (79%?)¹⁰ og UV-forskere har hatt leder- eller koordineringsroller i halvparten av disse (47%). Finansieringskilder inkluderer NFR (n=9), som tar mesteparten av prosjektene; EU, gjennom både H2020 programmet (n=2) og ERC (n=1); UiO (n=3), to av dem finansiert gjennom konvergensmiljøet UiO:Energi; offentlige nasjonale kilder (DIKU og UDIR); og nasjonale kilder utenfor Norge (DAAD, n=1).

Finansieringsmuligheter

Arbeidsgruppen har kartlagt finansieringsmuligheter for utdanningsforskning innenfor bærekrafttemaet. Oversikten er med i denne rapporten som *vedlegg D*.

I oversikten går vi ut fra at UVs bærekraftsstrategi vil ha en varighet som løper over en god del år. Vi vil imidlertid bare kunne si noe konkret om relevante utlysninger for de kommende par år. Det vi derimot kan si noe om, er en tendens i fokusområder i forskningsfinansieringen både hos EU og hos NFR. I NFR sine nye porteføljebeskrivelser tar bærekraft en sentral rolle. NFR beskriver bærekraftig utvikling langs tre dimensjoner: økonomisk, sosialt og miljømessig. De understreker også at det haster med å ta grep og utvikle arbeid med fokus på bærekraft langs alle disse tre dimensjoner og på tvers av fag og sektorer:

«Utfordringene kan bare løses ved gjennomgripende samfunnsendringer, og tiden vi har til å handle for å sikre en bærekraftig framtid er knapp»¹¹

Samtidig er de første utkastene til de kommende to års utlysninger (2023 og 2024) i Pilar 2 (de tematiske utlysningene) i **Horisont Europa** ute på høring. Vi kan med andre ord nå se konturene av relevante utlysninger hos EU for de kommende to årene og vi kan si noe mer konkret om NFRs strategi for fremtiden. Samtidig er innretningen på Horisont Europa også lagt, hvilket gir oss mulighet til å anta noe generelt også om under hvilke temaer vi kan forvente utlysninger på fremover.

Både i EU og hos NFR er et sterkt – og økende – fokus på bærekraft slik de formuleres gjennom FNs bærekraftsmål. I *vedlegg D* har vi derfor tatt utgangspunkt i FNs 17 bærekraftsmål når vi har gjort en

¹⁰ Vi kan ikke sammenlikne påmeldte med totalt innsendte søknader, som betyr at vi ikke kan si noe om totalt tilslagsprosent ved UV for prosjekter om bærekraft med sikkerhet.

¹¹ <https://www.regjeringen.no/no/tema/forskning/innsiktsartikler/langtidsplanen-for-forskning-og-hoyere-utdanning-2023-2032/id2929453/>.

gjennomgang av NFRs og EUs utlysninger som er relevante for UV. Oversikten i vedlegg D er derfor ikke uttømmende og må forventes å bli endret. I tillegg til muligheter hos NFR og EU muligheter listes det også opp nasjonale og nordiske muligheter som kan være relevante for en bred tilnærming til utdanningsforskning i og for bærekraft.

Bærekraft i forskerutdanningen ved UV

Det er per i dag (høsten 2022) 80 stipendiater ved UV-fakultetet. Av disse jobber 11 (14%) med bærekrafttema, enten direkte eller nær koblet til det. Majoriteten av disse (n=9) er på ILS, hvor de fleste er knyttet til forskergruppen COSER (Challenges of Sustainability in Educational Research)¹². Det vil si at det er svært få stipendiater (2,5%) utenfor dette miljøet som jobber med bærekraft som tema¹³.

Når det gjelder forskerutdanningen ved UV, finnes det per i dag kun få ph.d.-emner som direkte tar opp bærekraft som tema på fakultetet. I enkelte emner kommer temaet opp i i sammenheng med andre tema som står i fokus. Et eksempel er emnet UV9357 – *Developing education for scientific literacy in a changing world*, som er gitt flere ganger de siste ti år, og hvor bærekraftig utvikling står sentralt i forbindelse med tverrfaglige tilnærminger til naturfagdidaktikk.

UV ph.d.-kandidater har ellers tatt kurs ved på andre fakulteter, både innenfor UiO (for eksempel OSS9103 «Addressing the Climate Emergency through Education» ved det Samfunnsvitenskapelige Fakultet, SV) og utenfor UiO. Det er påfallende at et kurs som handler om å «håndtere klimakrisen gjennom utdanning» tilbys utenfor UV.

På spørsmål om hvilke tema forskerutdanningskoordinatorer ved UV ville se som relevant for enkelte (frivillige) ph.d.-kurs ved UV ble det svart: *medborgerskap, deltakelse og bærekraft, fulgt opp av livsmestring og bærekraft, og sosial bærekraft, inkludering og rettferdighet*.

På spørsmål om muligheten til å legge inn et obligatorisk emne om bærekraft som del av ph.d.-programmet, var det enighet blant forskerutdanningskoordinatorer om heller å ha valgfrie emner og ikke tvinge temaet inn i et allerede tett studieprogram. Temaet oppleves av noen som «ikke relevant for veldig mange ph.d.-kandidater». Andre opplever at det er et økende antall kandidater som ønsker tilbud om tema knyttet til bærekraft (livsmestring og bærekraft er nevnt som eksempel), og ikke minst at det hadde vært nyttig for mange stipendiater og forskere som «hevder ofte at begrepet kun handler om miljø». Imidlertid er en valgfri løsning foretrukket. En mulighet som nevnes er å integrere tematikken under noen av de obligatoriske emnene, kanskje gjennom utvidelsen av undervisning i etikk.

UV har vært vertskap for *Nordisk forskningskonferanse om bærekraft i utdanning*¹⁴ som arrangeres av Nasjonalt forskernettverk for bærekraft og utdanning,¹⁵ og som har som mål å være «et møtested for forskere og ph.d.-stipendiater i de nordiske landene som jobber med miljø- og bærekraftsspørsmål knyttet til utdanning».

¹² <https://www.uv.uio.no/english/research/groups/coser/index.html>

¹³ Anslått av forskerutdanningskoordinatorer ved UV. En grundigere kartlegging blant stipendiater ble ikke gjennomført av arbeidsgruppen, men anbefales videre oppfølging.

¹⁴ <https://www.uv.uio.no/ils/om/aktuelt/arrangementer/2021/nfbu/index.html>

¹⁵ <https://nabu.no>

Drøfting og tiltak

I dette kapittelet oppsummerer vi konklusjoner og innsikter presentert i forrige kapittel, og drøfter disse i lys av eksisterende litteratur og andre dokumenter relevant for UVs virksomhet, og foreslår mulige tiltak.

Drøfting

Stort, men kun delvis realisert potensiale

Arbeidsgruppens analyser viser at *det ligger et stort potensial ved UV til å bidra til bærekraftig utvikling gjennom utdanningsforskning*, både tematisk, metodologisk og gjennom tverrfaglig innovasjon. Den største verdien og potensial ligger i utdanningsfeltets umiddelbare relevans for en rekke temaer som har betydning for bærekraft: fra faglige og tverrfaglige kunnskaper som individer trenger for å delta i samtaler og handling relatert til bærekraft, til kunnskap om undervisningsmetoder, ledelse og organisasjonslæring, og politiske systemer og verdisystemer i samfunnet som er viktige for den bærekraftige omstillingen.

Men våre undersøkelser viser også at *dette potensialet er realisert i liten grad*, og at det er mye rom for utvikling. Selv om en vesentlig prosent av UVs forskere som deltok i undersøkelsen melder at de allerede arbeider innenfor temaet, er det også slik at de fleste respondentene kan se hvordan egen forskning kan knyttes til temaet. I dette bildet inngår en lav andel publikasjoner relatert til bærekraft, relativt lav deltakelse i forskningsprosjekter, et avgrenset bruk av metodologier, samt meldinger fra flere respondenter om at de så vidt har begynt å jobbe med tematikken. Til sammen er dette tydelige tegn på at bærekraft er et felt som er i en tidlig utviklingsfase ved UV.

Når UV-forskere peker på måter deres forskning bidrar eller kan bidra til et mer bærekraftig samfunn på, tegner de et flerdimensjonalt bilde som godt dekker alle tre dimensjoner som sosiologiske studier om samfunnsendring anser som relevante for den grønne omstillingen: tekniske/praktiske dimensjoner, politiske og strukturelle dimensjoner, og verdier og paradigmer.¹⁶ I vår analyse har vi foreslått kategorier for å differensiere områder av innvirkning ved UV-forskning (tabell 2). Noen av disse er mindre representert enn andre. Forskning som bidrar gjennom innsikter om politiske og institusjonelle rammer og strukturer for kunnskapsutvikling—for eksempel innvirkninger gjennom forskning om utdanningspolitikk og ledelse, og innvirkninger gjennom teoretisk og metodologisk utvikling—er mindre synlig som viktige områder for endring i bærekraftig retning enn forskning som fokuserer på kunnskaper og ferdigheter som læres og undervises om. Hvis utdanningsforskningen skal kunne gjøre en reel forskjell i samfunnets omstilling, er det viktig at forskning ved UV bidrar gjennom hele spekteret av muligheter.

Vi har også oppdaget forskningstema relevant for bærekraft som opp til nå har fått mindre oppmerksomhet enn andre. Livslang læring—læring som skjer utenfor skolen og gjennom alle livsstadier—hadde lav prosentandel blant temaene som UV-forskere forsket på inn mot bærekraft (se tabell 1). Livslang læring har derimot stor betydning for et demokratisk og bærekraftig samfunn¹⁷, og er et tema som flere forskere ved UV har ekspertise og interesse i. Et annet tema som har fått mindre oppmerksomhet er livsmestring og bærekraft. Livsmestring og helse har inngått som én av de tre tverrfaglige temaer i fagfornyelsen—sammen med bærekraftig utvikling, og demokrati og medborgerskap. En av de eksterne informantene som samarbeider med skoler pekte på et behov og

¹⁶ O'Brien, K., & Sygna, L. (2013). Responding to climate change: the three spheres of transformation. *Proceedings of transformation in a changing climate*, 16, 23.

¹⁷ Wals, A. E. J., & Benavot, A. (2017). Can we meet the sustainability challenges? The role of education and lifelong learning. *European Journal of Education Research, Development, and Policy*, 52(4), 404–413.

et ønske hos norske lærere om å kunne integrere bedre de tre temaene¹⁸. Helse og livsmestring er også anerkjent som sentralt for bærekraft i litteraturen, samtidig som koblingen mellom bærekraft og livsmestring åpner for nye viktige forskningslinjer. Gitt at det finnes et prosjekt ved UV som har som mål å evaluere fagfornyelsen, EVA2020¹⁹, åpner det for å se disse temaene i sammenheng.

Undersøkelsen vår viser også at det finnes relativt lite samarbeid om bærekraft på tvers av og innenfor enhetene på fakultetet. En stor overvekt av de rapporterte publikasjonene, er publisert eller sampublisert av forfattere innenfor samme forskningsgruppe. Dette merkes også i metodene som er anvendt, som var av overveldende kvalitativ karakter, til tross for at UV har mange forskere med sterk og lang ekspertise innen mixed og kvantitative metoder. Dette tyder på at selv om de fleste forskere ved UV anerkjenner både potensialet og verdien i å bidra til bærekrafttemaet, så har engasjementet utviklet seg i noen mer avgrensede miljøer på UV.

Dette bildet forsterkes av at de fleste av de relativt få ph.d.-avhandlingene som i dag skrives om bærekraft ved fakultetet kommer fra forskergruppen COSER ved ILS. Det er lite tilbud av ph.d.-kurs for stipendiater som jobber med temaet, og få muligheter for ph.d.-kandidater og forskere ved UV til å engasjere i vitenskapelig dialog om bærekraft og utdanning utenfor COSER. Samtidig er det selvsagt positivt at det finnes en veletablert forskergruppe ved UV som fokuserer på bærekraft. Strategien bør derfor finne en balanse mellom å støtte krysspollinering på tvers av grupper og miljøer slik at en bredere og større andel av forskere ved UV kan bidra til bærekraft som tema—altså, at bærekraft blir relevant og får et fokus i forskningsmiljøer hvor bærekraft ikke står i sentrum—og forsterke utvikling av spissmiljøer innenfor temaet.

Undersøkelsen viser at det ligger et stort potensial for utvikling av forskningsprosjekter, med et landskap av finansieringsmuligheter som retter seg mot å støtte utvikling av forskning med relevans for bærekraft. Både nasjonale og internasjonale finansører legger ut utlysninger som forstår bærekraft bredt, og som åpner et mulighetsrom for å tenke nytt om hvordan utdanningsforskning kan bidra, og hvordan et fokus på bærekraft kan bidra til innovasjon i utdanningsfeltet. De fleste prosjektene som ble rapportert i undersøkelsen hadde blitt innvilget av eksterne finansieringskilder. Undersøkelsen viser også at det er en ganske stor variasjon når det gjelder finansieringskildene som søkes. Andelen som gav informasjon om prosjektdeltakelse, var relativt lav. Noen av prosjektene som er i gang involverer samarbeid på tvers av enhetene, og/eller samarbeid med andre universiteter og andre aktører som miljøorganisasjoner og nasjonal-, kommunal- og universitetsmuseer, som på sin side melder et større behov og interesse for samarbeid enn det som i dag er realisert.

Strukturelle barrierer og behov

Den største barrieren UV-forskere opplever i dag i forhold til å engasjere seg i forskning med relevans for bærekraft er en opplevd uklarhet over og mangel på dialog om hvordan bærekraft skal forstås i utdanningsvitenskapelige sammenheng. Undersøkelsen finner at forskere ser at UV har gode muligheter til å bidra til et mer bærekraftig samfunn gjennom forskning og innovasjon. Samtidig er det også bred enighet om at det mangler en felles forståelse av et bærekrafts begrep som både kan avgrense temaet nok til at det skal få konkret betydning, og som ikke skal være for snevert slik at det ikke blir vanskelig å relatere til egen ekspertise og egne interesser.

Videre har vi dokumentert et behov for å utvikle og konsolidere tverrfaglig kompetanse innenfor bærekraft på fakultetet, gjennom for eksempel etablering av akademiske innstillinger knyttet til temaet og som kan bidra på tvers av andre etablerte fagfelt i utdanning. Det er også en mangel på og

¹⁸ Dette stemmer med observasjoner gjort i forbindelse med UVs SEAS prosjektet.

¹⁹ Evaluering av fagfornyelsen: Intensjoner, prosesser og praksiser (EVA2020), <https://www.uv.uio.no/forskning/prosjekter/fagfornyelsen-evaluering/>

et ønske om arenaer hvor bærekraftsbegrepet kan diskuteres og hvor tverrfaglighet kan utvikles. Slike strukturer mangler også for å skape kontaktflater mellom fakultetet og relevante eksterne miljøer. Arenaer hvor dialog etableres på tvers av fakultetet og med andre relevante aktører både innenfor og utenfor academia er nødvendig dersom diskusjonen om bærekraft skal kunne både bygge på, men også utvide og utfordre, nåværende forskningskompetanse og virksomhet ved UV. Dette er også viktig for at fakultetet skal kunne holde en oppdatert oversikt over behov i praksisfeltet som UV-forskning kan svare på. For eksempel er det et tydelig behov for utvikling av tilbud for etter- og videreutdanning om bærekraft både i den offentlige og i den private sektoren.

Det er viktig at dialogen om bærekraft og utdanning ikke avgrenses til faglige og tverrfaglige spørsmål, men at disse også kobles til bredere dialoger om mål og verdier ved UVs forskning og innovasjon, og om hvordan forskning bør og skal bidra til endring i samfunnet. Her er det viktig både med intern dialog, men også tiltak rettet mot formidling og medvirkning kan øke relevansen og påvirkning av UVs forskning i det norske og det globale samfunnet. Dette skal involvere dialog med ulike praksisfelt, og med relevante aktører og myndigheter.

Utdanningsforskning i møte med bærekraftutfordringen innebærer i mange tilfeller innovasjon, og det er flere prosjekter innenfor fakultetet som driver med innovasjon både tematisk og metodologisk, spesielt når det gjelder å utvide samarbeidsmåter og arenaer på tvers av skolen og utenfor skolen (SEAS, INCLUDE FME, MEDIASCAPES og SPARK Sosial Innovasjon-prosjektene). Mens det finnes en enhet ved fakultetet som sørger for å utvikle og konsolidere innovasjon i utdanningene, finnes det ingen etablerte strukturer som skal sørge for at innovasjon i utdanningsforskning i møte med store samfunnsutfordringer også utvikles og konsolideres. Per i dag er det opp til enkeltprosjekter og -grupper å dele ut og videreføre kunnskap og erfaring om nye forskningspraksiser i et felt som utvikles raskt.

Mulige tiltak

Basert på kunnskapsgrunnlaget og drøftingene presentert ovenfor, og i tråd med UiOs helhetlige klima- og miljø strategi²⁰ og dens tiltaksplan²¹, foreslår arbeidsgruppen følgende tiltak:

- Arrangere jevnlig seminarer hvor forskningstemaer ved UV blir diskutert i sammenheng med bærekraft som tema.
 - o Seminarene skal ta utgangspunkt i både veletablerte og fremvoksende felt ved fakultetet.
 - o Både interne og eksterne bidragsytere med relevant ekspertise skal involveres i planleggingen og gjennomføring. Bidragene bør spenne over alle fakultetets forskergrupper.
- Vurdere å etablere et ressurscenter, eventuelt et forum, for tverrfaglig utdanningsforskning som tilrettelegger for dialog, kunnskapsdeling og utvikling av innovasjon i møte med store samfunnsutfordringer.
- Vurdere muligheten å etablere akademiske stillinger, på enhetsnivå, som knyttes til det tverrfaglige fagfeltet utdanning og bærekraft.
- Kartlegge ytterligere og informere om eksterne finansieringsmuligheter med relevans for utdanningsforskning relatert til bærekraft.
- Sikre inkludering av alle fagmiljøer ved UV når det gjelder innspill til institusjonelle og nasjonale høringer med relevans for forskning og innovasjon knyttet til bærekraft.

²⁰ https://www.uio.no/om/strategi/miljo-og-klimastrategi/helhetlig-klima-og-milja_strategi_final.pdf

²¹ https://www.uio.no/om/strategi/miljo-og-klimastrategi/tiltaksplan-klima-og-miljo_norsk.pdf

- Videreføre støtte til å arrangere nasjonale og internasjonale konferanser ved UV som er knyttet til utdanningsforskning og bærekraft.
- Tilby tverrfaglig(e), valgfri(e) ph.d. emne(r) om bærekraft i og gjennom utdanningsforskning som involverer og koordineres av flere forskergrupper i samarbeid.
- Sørge for at UVs forskningsaktiviteter, resultater og innovasjoner knyttet til bærekraft formidles i media jevnlig og slik bidrar til faglig og politisk diskusjon i allmennheten.
- Universitetsskoleordningen og liknende nettverk utnyttes for å videreføre og etablere samarbeid om forskning om og for bærekraft.
- Vurdere årlig pris- eller insentivordning til bidrag innen bærekraft som tema, med utdeling til både etablerte forskere og forskere i tidlig karriere.

Vedlegg A

UVs bærekraftstrategi

Side 1

Obligatoriske felter er merket med stjerne *

Invitasjon til å delta i prosjektet «Bærekraft i utdanningsvitenskap»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et prosjekt hvor formålet er å kartlegge erfaringer, opplevde utfordringer, og utviklingsmuligheter for bærekraft som tema innenfor forskning og undervisning. Undersøkelsen sendes ut til ansatte, studenter og relevante fagpersoner knyttet til Det utdanningsvitenskapelige fakultet ved Universitetet i Oslo (UV-fakultetet). I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Prosjektet er en del av arbeidet med utviklingen av en strategi for bærekraft ved UV-fakultetet initiert av dekanatet. Innsamlet materiale sammenstilles og brukes, slik at strategiarbeidet kan bli konkret og godt forankret ved UV.

I tillegg ønsker vi å bruke det innsamlede materialet til videre forskning, da dette vil gi oss muligheter for kunnskapsbidrag om utdanning og bærekraft. Her vil vår undersøkelse bidra til en kartlegging av begrepets bruk i utdanningssammenheng, samt å bidra til forståelser om utvikling av institusjonelle grep for å styrke bærekraft i universiteter og høyere utdanning.

Det er mulig å svare på spørreskjema, og dermed bidra til utvikling av ny strategi, uten å gi samtykke for forskning (se valg nedenfor).

Hva innebærer det for deg å delta?

Deltakelse i prosjektet innebærer å fylle ut et spørreskjema med spørsmål om din profesjonelle bakgrunn og perspektiver om bærekraft generelt, muligheter for faglig utvikling i utdanning og forskning, utdanningssektoren sin rolle i omstillingen til et bærekraftig samfunn og muligheter for samarbeid. Spørreskjemaet tar ca. 20 minutter å fylle ut.

Det er frivillig å delta og du kan når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Dataene blir oppbevart på sikker servertjeneste ved Universitetet i Oslo, som er laget for å lagre sensitive data og som krever sikret innlogging. Bare forskere og administrativt ansatte i prosjektgruppen vil ha tilgang til dataene. Navn og andre personopplysninger dine vil bli erstattet med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Ingen personopplysninger vil bli publisert.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Etter at prosjektet er avsluttet vil data anonymiseres, senest 30. juni 2025.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

NSD – Norsk senter for forskningsdata AS har vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien ta kontakt med:

- Det utdanningsvitenskapelige fakultet ved professor Alfredo Jornet Gil, a.j.gil@ils.uio.no; 95156142
- Vårt personvernombud: personvernkontakt@uv.uio.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Alfredo Jornet Gil

Prosjektansvarlig ved Det utdanningsvitenskapelige fakultet

Samtykke

Jeg ønsker å delta i undersøkningen og bidra til utviklingen av bærekraftstrategi ved UV. *

Ja

Nei

i Dette elementet vises kun dersom alternativet «Nei» er valgt i spørsmålet «Jeg ønsker å delta i undersøkningen og bidra til utviklingen av bærekraftstrategi ved UV.»

Du har takket nei til å bli med i undersøkelsen og kan forlate nettskjemaet.

Jeg samtykker til at svarene mine kan også benyttes til forskning *

i Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «Jeg ønsker å delta i undersøkningen og bidra til utviklingen av bærekraftstrategi ved UV.»

Ja

Nei

 Sideskift

Side 2

Obligatoriske felter er merket med stjerne *

Hvilke er dine primære forskningsområder?

Skriv nøkkelord eller beskriv i korthet.

Mellom 2016 og 2022 har jeg gjennomført forskning på: *

- skole-relaterte spørsmål direkte knyttet til bærekraft, enten innen fag eller som tverrfaglig tema
- spørsmål direkte knyttet til bærekraft og læring utenfor skolesammenheng
- spørsmål som ikke tar bærekraft opp direkte, men som er relevant for tematikken
- Jeg har ikke gjennomført forskning knyttet til bærekraft, verken direkte eller indirekte

Hvilke tema knyttet til bærekraft har forskningen din bidratt til i perioden 2016 - 2022? *

- Dette elementet vises kun dersom minst ett av alternativene «skole-relaterte spørsmål direkte knyttet til bærekraft, enten innen fag eller som tverrfaglig tema», «spørsmål som ikke tar bærekraft opp direkte, men som er relevant for tematikken» eller «spørsmål direkte knyttet til bærekraft og læring utenfor skolesammenheng» er valgt i spørsmålet «Mellom 2016 og 2022 har jeg gjennomført forskning på:»

- Bærekraftig utvikling som tverrfaglig tema i skolen
- Bærekraft i fagdidaktiske sammenhenger
- Agency/handlingskompetanse
- Samarbeid mellom skole og samfunnet
- Organisasjonslæring og bærekraft
- Livslang læring og bærekraft
- Medborgerskap, deltakelse og bærekraft
- Livsmestring og bærekraft
- Sosial bærekraft, inkludering og rettferdighet
- Innovasjon og grønn omstilling
- Etiske og normative sider ved bærekraft
- Danningsspørsmål knyttet til bærekraft
- Filosofiske spørsmål knyttet til bærekraft
- Forholdet mellom menneske og natur
- Annet

Andre temaer knyttet til bærekraft som forskningen din har bidratt til i perioden 2016 - 2022

- i** Dette elementet vises kun dersom minst ett av alternativene «Bærekraftig utvikling som tverrfaglig tema i skolen», «Agency/handlingskompetanse», «Bærekraft i fagdidaktiske sammenhenger», «Organisasjonslæring og bærekraft», «Samarbeid mellom skole og samfunnet», «Medborgerskap, deltakelse og bærekraft», «Livslang læring og bærekraft», «Sosial bærekraft, inkludering og rettferdighet», «Livsmestring og bærekraft», «Etiske og normative sider ved bærekraft», «Innovasjon og grønn omstilling», «Filosofiske spørsmål knyttet til bærekraft» eller «Danningsspørsmål knyttet til bærekraft» er valgt i spørsmålet «Hvilke tema knyttet til bærekraft har forskningen din bidratt til i perioden 2016 - 2022?»

Hvis du har gjennomført forskning som ikke direkte tar opp bærekraft, men som kan være relevant for tematikken: Beskriv hva forskningen handler om og på hvilke(n) måte(r) den kan knyttes til bærekraft.

- i** Dette elementet vises kun dersom alternativet «spørsmål som ikke tar bærekraft opp direkte, men som er relevant for tematikken» er valgt i spørsmålet «Mellom 2016 og 2022 har jeg gjennomført forskning på:»

Angi gjerne arbeid som du har publisert som kan knyttes til bærekraft

- i** Dette elementet vises kun dersom minst ett av alternativene «skole-relaterte spørsmål direkte knyttet til bærekraft, enten innen fag eller som tverrfaglig tema», «spørsmål som ikke tar bærekraft opp direkte, men som er relevant for tematikken» eller «spørsmål direkte knyttet til bærekraft og læring utenfor skolesammenheng» er valgt i spørsmålet «Mellom 2016 og 2022 har jeg gjennomført forskning på:»

Du kan angi referanser manuelt, kopiere fra Cristin, osv. Inkluder gjerne insendte publikasjoner (in press/submitted).

Har du vært med i forskningsprosjektsøknader/gjennomføring som handler om bærekraft? *

- Ja
- Nei
- Usikker

Navn på prosjektet, finansieringskilde/programmet og kort beskrivelse *

- i** Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «Har du vært med i forskningsprosjektsøknader/gjennomføring som handler om bærekraft?»

På hvilke måter, om noen, tror du at din forskning kan bidra til en mer bærekraftig samfunn? *

Hvilke hindringer og/eller begrensninger tror du utdanningsforskere kan møte i forskning, innovasjon og utdanning innen bærekraft? *

For eksempel politiske, faglige, kulturelle, økonomiske osv.

Har du andre innspill eller kommentarer angående forskning og bærekraft?

Vedlegg B

[Sjekk universell utforming i skjemaet](#)

Utdanningens rolle i det grønne skiftet

Obligatoriske felter er merket med stjerne *

Forskning innen utdanning handler om hvordan folk lærer i forskjellige sammenhenger, fra barnehagen og skolen til arbeidsliv og hverdagsliv, i utdanningsledelse og politikk, og gir en forståelse for hvordan utdanningssektoren og læring innad og på tvers av organisasjoner kan utvikles.

Det utdanningsvitenskapelige fakultet ved Universitetet i Oslo arbeider denne våren med å lage en egen bærekraftstrategi og er svært interessert i dine tanker om hvordan vår forskning og utvikling kan kople seg enda tettere til bærekraftfeltet.

Tusen takk for at du blir med på høyttenkingen!

Hva heter du (fornavn og etternavn)? *

Hvordan kan utdanning gjøres relevant for arbeid med bærekraft i din virksomhet?

Hvordan synes du at utdanningssektoren bidrar til bærekraftig utvikling i dag?

Legg gjerne også til hva du tenker vi kunne gjøre mer av.

Hvilke målgrupper opplever din virksomhet at det er viktigst å komme i dialog med om bærekraft?

Hvilke av disse sliter dere med å komme i kontakt med, og hvorfor?

Hvordan arbeider din virksomhet med læring om bærekraft i dag, internt og eksternt?

Hvordan ønsker du at din virksomhet skal samarbeide med utdanningssektoren om bærekraft framover?

[Se nylige endringer i Nettskjema](#)

Vedlegg C

[Sjekk universell utforming i skjemaet](#)

Bærekraft i UV sin forskerutdanning

Obligatoriske felter er merket med stjerne *

Hva heter du (fornavn og etternavn)? *

Hva er din e-postadresse? *

Spørsmål om bærekraft i UV sin forskerutdanning

Med utgangspunkt i bærekraft som et bredt tema som handler om både vitenskapelige, teknologiske, sosiale, politiske, og psykologiske dimensjoner, svar så godt du kan til følgende spørsmål:

Hvor mange PhD stipendiater er i gang per i dag på instituttet ditt? *

(angi gjerne et estimert tall)

Kan du gi et estimat over hvor mange PhD stipendiater som er i gang på instituttet jobber med tema bærekraft? *

Angi gjerne et estimert tall; eventuell legg til kommentar.

Er du kjent med PhD kurs som kan styrke bærekraft perspektvier i forskerutdanningen som UV tilbyr? *

Angi gjerne kurs tittel, eventuelt også beskrivelse

Om UV skulle tilby valgfrie PhD kurs for å styrke bærekraft perspektvier i forskerutdanningen, hva hadde vært mest aktuelle tema? *

Velg de 5 alternativer du synes hadde vært viktigst å prioritere

- Bærekraftig utvikling som tverrfaglig tema i skolen
- Bærekraft i fagdidaktiske sammenhenger
- Agency/handlingskompetanse
- Bærekraft og livsmestring
- Samarbeid mellom skole og samfunnet
- Organisasjonslæring og bærekraft
- Livslang læring og bærekraft
- Medborgerskap, deltakelse og bærekraft
- Livsmestring og bærekraft
- Sosial bærekraft, inkludering og rettferdighet
- Innovasjon og grønn omstilling
- Etiske og normative sider ved bærekraft
- Danningsspørsmål knyttet til bærekraft
- Filosofiske spørsmål knyttet til bærekraft
- Forholdet mellom menneske og natur

Burde UV tilby et obligatorisk kurs om bærekraft som del av forskerutdanning? *

Begrunn gjerne svaret ditt med fordeler og/eller ulemper du ser et sånt kurs kunne medføre.

[Se nylige endringer i Nettskjema](#)

Vedlegg D

Finansieringsmuligheter knyttet bærekraft som er relevant for UV forskning

Generelle utlysninger og programmer aktuelle for utdanningsvitenskapelig [forskning](#)

Vi åpner med en grov oversikt over nasjonale og internasjonale finansieringskilder aktuelle for forskning om/for bærekraft. Horizon Europe og NFR er utvidet senere i dette vedlegget, hvor vi ser nærmere på muligheter som disse to største kilder tilbyr i forbindelse med hver FN mål for bærekraft. Vi har valgt dette formatet for å forsikre en bred forståelse av bærekraft som forskningstema. Andre finansieringskildene er nevnt i listen nedenfor.

Nasjonalt

- NFR
 - Utdanning og kompetanse portefølje
 - Demokrati, styring og fornyelse
 - Velferd, kultur og samfunn
 - FRIPRO, VELKUSAM
 - Klima og polarforskning
 - Energi, transport og lavutslipp

UiO

- Konvergensmiljøer
 - [UiO:Demokrati](#)
 - [UiO:Energi](#)

Europa

- Horizon Europe
 - ERC grants, Marie Curie Actions (Pillar 1)
 - Culture, Creativity & Inclusive Society (Pillar 2, Cluster 5)
 - Climate, Energy & Mobility (Pillar 2, Cluster 2)

Nordisk

- Nordforsk.

Nordforsk har egen agenda for [«Forskning for et sosialt bærekraftig Norden»](#) . Under agendaen identifiserer Nordforsk fire aktuelle forskningsprogrammer: Gender in the Nordic Research and Innovation Area

 - [Gender in the Nordic Research and Innovation Area](#)
 - [Nordisk Program for Helse og Velferd](#)
 - [Nordisk-britisk forskningsprogram for migration og integrasjon](#)
 - [Education for Tomorrow](#)
- Forte.

Den Svenske forskningsrådet har en [egen strategi](#) for å bidra til den nasjonale Agenda 2030.

Utvidet om EU og NFR finansieringsmuligheter knyttet bærekraft, sett fra FNs bærekraftsmål lenser

Nr. 4: God utdanning

Under denne paraplyen er det nesten ikke grenser for hvor UV kan være en viktig bidragsyter. Alle våre prosjekter vil kunne sies å bidra til oppfyllelse av dette målet, hvis ambisjon er å «sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle». ¹

NFR Her vil FRIPRO være relevant. Dette er viktig å ha med seg når prosjektenes impact-del utformes (selv om impact utover impact på forskningen ikke etterspørres eksplisitt i denne utlysningen). Ut over dette, er det naturligvis under porteføljen «**Utdanning og kompetanse**»² som er særlig relevant. Ny porteføljepplan er under utarbeidelse, UV har ledet UiOs gruppe som i disse dager gir innspill til utkastet. Det vi kan si er at her vil det komme mange utlysninger som er relevante for våre miljøer og som alle har relevans for bærekraftsmål nr 4.

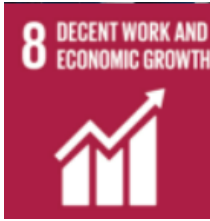
EU Pilar 1 i Horizon Europe vil – som FRIPRO hos NFR – være relevant her. Særlig vil ERC være av betydning i denne pilaren. Her er det viktig å understreke at selv om ERC er en finansieringsordning utelukkende fokusert på forskningskvalitet, og altså ikke på samfunnsrelevans, så er det alltid fint å vise at man får i pose og sekk; både fremragende forskningskvalitet OG samfunnsrelevans.

Under **Pilar 2** er det særlig klynge **2 Culture, Creativity & inclusive society**³, som er opplagt relevant. Årets utlysninger har søknadsfrist allerede 20. april, så fokus her vil være på de kommende to årene. Utlysningene for 2023 og 2024 er så smått i ferd med å utformes nå. Første utkast er ute på høring. UV har Vibeke Grøver plassert i nasjonal ekspertgruppe organisert av NFR som gir innspill til porteføljen. Vi har spilt inn til porteføljen og håper å se enda mer fokus på skolen som et sted der fremtidige borgere formes. Per første utkast er EDUCATION en egen underoverskrift med tre tentative temaer på blokken. Vi håper på enda mer utdanning tydelig inkludert også i temaene i utlysningen, blant annet de temaene som handler om klimatilpasning.

¹ <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal/god-utdanning>

² <https://hoering.forskningsradet.no/Hoering/v2/2026>

³ https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/horizon/wp-call/2021-2022/wp-5-culture-creativity-and-inclusive-society_horizon-2021-2022_en.pdf

Nr. 8: Anstendig arbeid og økonomisk vekst

NFR Hos NFR er det i første rekke porteføljen Velferd, kultur og samfunn (VELKUSAM) som er relevant. Denne porteføljen oppleves noe mindre opplagt relevant for UV; men det finnes absolutt en del relevante elementer som vil resultere i utlysninger de kommende årene, blant annet porteføljens fokus på «ulikhet og utenforskap, ... og tillit til og oppslutning om samfunnsinstitusjoner».⁴ For begge disse tema vil skolen ha en viktig rolle å spille.

EU Det er i hovedsak pilar 2, Klynge 2 som er relevant her. Det er imidlertid vanskelig å peke på noen av de foreslåtte temaene for de kommende årene som særlig knyttet til dette.

Nr. 10: Mindre ulikhet

NFR Temaer som knytter seg til å sikre mindre ulikhet finner vi i flere av NFRs nye porteføljeplaner. I **VELKUSAMs** porteføljeplan finner vi "Ulikhet, utenforskap og inkludering" som en av fire tematiske prioriteringer. I porteføljeplanen identifiseres to samfunns mål og samfunnsutfordringer som knyttes direkte til dette bærekraftsmålet. Disse er definert gjennom to retningsgivende spørsmål:

- Hvordan sikre en sosialt bærekraftig samfunnsmodell gjennom å redusere ekskludering og utenforskap samt å begrense sosial og økonomisk ulikhet? Ulikhet defineres her ikke utelukkende basert på økonomi, selv om økonomisk ulikhet ligger som et underliggende premiss. Utfordringene det søkes å motvirke oppsummeres slik: "Ulikhet og utenforskap kan ha konsekvenser for kultur, verdier og holdninger, og for folks muligheter for deltakelse på ulike samfunnsarenaer." (s. 6)

- Hvordan sikre gode oppvekstvilkår for barn og unge?
Fokuset for dette punktet ligger i å sikre gode rammer for de delene av barns oppvekst som foregår i det offentlige regi. "De fleste barn i Norge vokser opp i trygge familier og med gode levekår. Likevel er det et betydelig antall utsatte barn og unge som risikerer å falle utenfor, sosialt, økonomisk og kulturelt. Det er utfordringer i det å vokse opp i familier med vedvarende lav inntekt. Barn i slike familier kan bli marginalisert og ha færre muligheter til å delta på mange samfunnsarenaer. Den raske medieteknologiske utviklingen preger også barn og unges oppvekstvilkår, og nye digitale skiller kan vokse fram. En trygg digital oppvekst er viktig for nye generasjoners deltakelse i samfunnsdebatt og demokratisk kultur."

Under de omtalen av de tematiske prioriteringene for porteføljen **Utdanning og kompetanse** pekes det på at det er "behov for å vite mer om utviklingen av en

⁴ <https://hoering.forskningsradet.no/Hoering/v2/1749>

inkluderende utdanningssektor og et godt utviklet utdanningssystem.” Videre pekes det på at det er “...behov for perspektiver knyttet til sosial bakgrunn, utdanningsvalg, utfallsulikhet, sosialisering, danning, identitet, kjønn, sosiale og økonomiske forhold så vel som samspill mellom utdanning, arbeidsliv, hjem og lokalsamfunn.”

EU Det er særlig under klynge 2 i rammeprogrammet at vi finner temaer knyttet til mindre ulikhet. I utkastet til arbeidsprogram ligger det inne en utlysning som knytter mindre ulikhet og utdanning helt konkret sammen: *HORIZON-CL2-2023-TRANSFORMATIONS-01-07: Mapping of longitudinal data and assessment of inequalities in education, training and learning achievements.*

Nr. 13 Stoppe klimaendringene

NFR Hos NFR er det i første rekke porteføljeplan for **Klima og polarforskning** som eksplisitt tar for seg dette⁵. På side 18 i utkastet til ny porteføljeplan (som er ute på høring) står oppført som et forventet resultat: " Forskningsbasert undervisning: Antall prosjekter som dokumenterer integrasjon av prosjektresultater i undervisning og undervisningsdesign i UH-sektoren." Dette burde love godt for relevans av våre fag, men mer spesifikt enn dette er det likevel ikke. Vi har imidlertid spilt inn at skole og utdanning bør tydeligere inn.

Også porteføljen *Energi, transport og lavutslipp* knytter seg til dette bærekraftsmålet.⁶ Utkast til ny porteføljeplan (ute på høring). Det mest relevante elementet i denne utlysningen er samfunns målet definert slik: «Offentlig sektor er innovativ og samarbeider med næringsliv og sivilsamfunnet om kunnskapsbaserte løsninger for bærekraftig omstilling.»

EU Det er særlig klynge 5 **Climate, Energy & Mobility** som er spesifikt rettet inn mot dette bærekraftsmålet.⁷ Det er et par temaer som er av åpenbar relevans for UV:

- Social science, citizen science and behavioural science for climate action
- Behavioural change and governance for systemic transformations towards climate resilience
- Improving the evidence base regarding the impact of education on sustainability- and climate change-related learning outcomes

⁵ [Høringsutkast Porteføljeplan KLIMPOL \(1\).pdf](#)

⁶ [Porteføljeplan for energi transport og lavutslipp.pdf](#)

⁷ [wp-8-climate-energy-and-mobility_horizon-2021-2022_en.pdf \(europa.eu\)](#)

Nr. 16: Fred, rettferdighet og velfungerende institusjoner

Her vil flere av UVs forskningsområder tenkes å kunne ha en plass. Det er imidlertid lite opplagt fokus på utdanning og skole i det foreliggende utkastet til porteføljeplan.

NFR Særlig porteføljeplanen **DEMOKRATI** er relevant her.⁸ Porteføljens temaer er:

- Et åpent, sårbart samfunn i en global verden
- Økt kompleksitet og avhengighet
- Demokratiet utfordres
- Velferdsstatens finansielle grunnlag

Og følgende samfunns mål er identifisert i utkastet til porteføljeplan slik det nå foreligger:

1. En innovativ offentlig sektor som løser komplekse samfunnsutfordringer og møter FNs bærekraftsmål.
2. Et inkluderende samfunn med robust demokrati basert på tillit, legitimitet og likeverd.
3. Et trygt, åpent samfunn med en effektiv ivaretagelse av samfunnsikkerheten.
4. En kunnskapsbasert utvikling av politikk og forvaltning på statlig og kommunalt nivå.
5. En velferdsstat med en økonomisk bærekraftig politikk

EU Mest relevant her vil være klynge 2 **Culture, Creativity and Society**.

⁸ [Porteføljeplan PSDEMOKRAT \(1\).pdf](#)

På oppdrag fra Det utdannings-
vitenskapelige fakultet

Seniorrådgiver Monica Bjermeland,
Fakultetsadministrasjonen

Professor Alfredo Jornet-Gil,
leder for arbeidsgruppen,
Institutt for lærerutdanning og skoleforskning

Professor Björn Lyxell,
Institutt for spesialpedagogikk

Professor Palmyre Pierroux,
Institutt for pedagogikk

MA George Sekkelsten,
Institutt for lærerutdanning og skoleforskning

Forsker Ole Smørdal,
Institutt for pedagogikk